

Obsah

Předmluva.....	7
Úvod.....	9

I.

Dějiny meteorologie od nejstarších dob do roku 1918

I. Vývoj meteorologického poznání ve světě.....	17
II. Vývoj meteorologie v českých zemích.....	22
1. Česká meteorologie ve světových historických tabulkách.....	22
2. Od Kosmy ke Kletetovi.....	24
3. Meteorologické představy v neklidném 15. století.....	29
4. Počátky soustavných meteorologických pozorování a zjev Keplerův.....	32
4.1 Astrometeorologie na vrcholu – i v koncích.....	35
4.2 Počátky systematických vizuálních pozorování počasí.....	41
4.3 První meteorologické přístroje.....	44
5. Doba barokní.....	45
5.1 Univerzity v Praze (Karolinum a Klementinum) a v Olomouci.....	46
5.2 Významné objevy v optice – Marek Marci.....	49
5.3 Komenského meteorologie jako součást vševedy.....	52
5.4 Lidová meteorologie, kalendáře a pověry.....	56
5.5 Univerzitní meteorologie a otázky atmosférické elektřiny.....	59
6. Meteorologie v pražském Klementinu.....	65
6.1 Počátky meteorologické observatoře – Josef Stepling.....	66
6.2 Observatoř v době Strnadově a Davidově, zlatý věk Klementina.....	69
7. Meteorologie v Čechách a ústřední meteorologický ústav ve Vídni.....	73
7.1 Druhý vrchol Klementina – doba Kreilova a Fritschova.....	74
7.2 Zřízení Ústředního ústavu pro meteorologii a zemský magnetismus.....	78
7.3 Populárně vědecké práce a jejich autoři.....	80
8. Meteorologie v Čechách od poloviny 19. století do vzniku ČSR.....	82
8.1 Rozmach ombrometrie – F. J. Studnička a E. Purkyně.....	84
8.2 František Augustin – první profesor meteorologie na pražské univerzitě.....	90
8.3 Zdařilé meteorologické publikace a neúspěšné předpovědi počasí.....	93
8.4 Stanislav Hanzlík – největší český meteorolog.....	97
9. Vývoj moravské meteorologie.....	101
9.1 Přírodovědecký (Přírodozpytný) spolek v Brně.....	105
9.2 Meteorologie na brněnských technikách.....	110
Literatura.....	111

III. Vývoj meteorologie na území Slovenska.....	119
10. Začátky pozorování počasí.....	119
10.1 Kroniky a archivy – zdroje informací o počasí.....	119
10.2 Začátky přístrojových měření a zpracování povětrnostních prvků.....	122
11. Hlavní rysy vývoje meteorologie v době osvícenské a pozdější.....	129
12. Počasí v kalendářích, přísloví a pranostiky.....	130
12.1 První kalendáře a pranostiky na území Slovenska.....	131
12.2 Stoletý kalendář a počasí.....	133
12.3 Kalendáře v době osvícenské a pozdější.....	134
12.4 Sbírký přísloví a pranostik.....	137
12.5 Pranostiky a singularity.....	138
13. Výuka meteorologie a učebnice.....	139
13.1 Výuka fyziky na trnavské univerzitě.....	141
13.2 Prvky počasí v učebnicích fyziky.....	143
13.3 Podnebí v učebnicích zeměpisu.....	147
13.4 Na přelomu věků (19. a 20. století).....	151
14. Meteorologické aktivity ve Vysokých Tatrách.....	152
14.1 Meteorologická měření v jeskynních prostorách.....	156
15. Vznik státní meteorologické služby.....	157
15.1 První pravidelné předpovědi počasí na území Slovenska.....	158
15.2 Rozvoj meteorologických pozorování po zřízení státní služby.....	159
16. První profesionální meteorologická pracoviště.....	165
16.1 Observatoř v Hurbanově – Mikuláš Konkoly Thege.....	166
16.2 Agrometeorologická observatoř v Nedanovcích – Gregor Friesenhof.....	170
17. Propagátoři meteorologických poznatků.....	174
18. Na prahu 20. století.....	175
18.1 Osobnosti reprezentující rozvoj meteorologie a klimatologie.....	176
18.2 Vědecký pokrok a rozvoj meteorologických měření.....	183
18.3 Publikace výsledků měření – ročenky a periodika.....	183
Literatura.....	185

II.

Dějiny meteorologie mezi oběma světovými válkami (1919–1938)

I. Vývoj meteorologického poznání ve světě.....	195
II. Vývoj meteorologie v Československé republice.....	198
19. Státní ústav meteorologický a jiné státní instituce.....	198
19.1 Vznik ústavu, jeho stanovy a umístění.....	198
19.2 První zaměstnanci ústavu.....	202
19.3 Činnosti ústavu.....	206
19.3.1 Staniční sítě a observatoře.....	206

19.3.2	Klimatologické informace.....	210
19.3.3	Všeobecná povětrnostní služba.....	212
19.3.3.1	Sběr a výměna povětrnostních zpráv.....	212
19.3.3.2	Zpracování meteorologických zpráv a vydávání předpovědí.....	214
19.3.4	Letecká povětrnostní služba.....	216
19.4	Státní ústav hydrologický.....	222
19.5	Státní výzkumné ústavy bioklimatologické.....	225
19.6	Vojenská povětrnostní služba.....	229
20.	Meteorologie na vysokých školách.....	233
20.1	Meteorologie na univerzitách.....	234
20.2	Meteorologie na technikách.....	242
21.	Vývoj meteorologického poznání.....	246
21.1	Všeobecná a užitá meteorologie.....	246
21.2	Obecná a regionální (oblastní) klimatologie.....	250
21.3	Zemědělská a lesnická meteorologie a klimatologie.....	255
21.4	Klimatologie na Slovensku a humánní bioklimatologie.....	257
21.5	Meteorologie, přírodní a životní prostředí.....	262
	Literatura.....	265

III.

Dějiny meteorologie v období 1939–1992

I.	Pokroky meteorologie ve světě.....	279
II.	Vývoj meteorologie v českých zemích a na Slovensku.....	284
22.	Od Mnichova do osvobození Československa.....	284
22.1	Meteorologie za války v českých zemích.....	285
22.1.1	Odboj proti fašismu.....	286
22.1.2	Odborná činnost.....	292
22.2	Meteorologie za války na Slovensku.....	296
23.	Československá meteorologie od konce války po druhý rozpad státu.....	302
23.1	Poválečná obnova a rozvoj.....	303
23.2	Hydrometeorologická služba – organizační vývoj.....	306
23.2.1	Hydrometeorologické ústavy a jejich pracoviště.....	311
23.2.2	Meteorologické telekomunikace.....	314
23.2.3	Síť meteorologických stanic.....	316
23.2.4	Meteorologické observatoře a horské stanice.....	318
23.3	Nové obory meteorologie.....	334
23.3.1	Aerologie.....	334
23.3.2	Radiolokační a družicová meteorologie.....	338
23.3.3	Ochrana čistoty ovzduší.....	343
23.4	Výsledky odborných činností a jejich publikace.....	349
23.4.1	Základní regionální klimatologické práce.....	349
23.4.2	Periodické publikace HMÚ.....	353
23.4.3	Výzkumné práce v klimatologii.....	355

23.4.3.1	Zhodnocení prvků podnebí.....	356
23.4.3.2	Metody zpracování a regionalizace.....	369
23.4.3.3	Aplikovaná klimatologie.....	371
23.4.3.4	Rekonstrukce podnebí minulosti.....	378
23.4.4	Výzkumné práce v meteorologii.....	379
23.4.4.1	Synoptická meteorologie.....	380
23.4.4.2	Letecká meteorologie.....	387
24.	Meteorologie na pracovištích různých odvětví	
	národního hospodářství.....	392
24.1	Meteorologie v československé armádě.....	393
24.2	Meteorologie v ústavech akademie věd a ve vědeckých společnostech.....	397
24.2.1	Ústav fyziky atmosféry ČSAV, resp. AV ČR.....	398
24.2.2	Geofyzikální ústav SAV.....	401
24.2.3	Geografický ústav ČSAV.....	403
24.3	Vědecké společnosti.....	405
24.3.1	Československá (Česká a Slovenská) meteorologická společnost.....	405
24.3.2	Československá (Česká a Slovenská) bioklimatologická společnost.....	408
24.4	Meteorologie na vysokých školách.....	410
24.4.1	Univerzity.....	411
24.4.2	Technické univerzity.....	418
24.5	Resortní ústavy.....	426
24.5.1	Ústavy vodního a závlahového hospodářství.....	426
24.5.2	Ústavy humánní bioklimatologie.....	429
24.5.3	Lesnické ústavy.....	431
25.	Popularizace v meteorologii.....	433
26.	Mezinárodní spolupráce v meteorologii.....	437
	Literatura.....	443
	Závěr.....	461
	Barevná příloha.....	465
	Seznam zkratk a odborných.....	497
	Seznam vyobrazení.....	502
	Jmenný rejstřík.....	505
	The History of Meteorology in the Czech Lands and in Slovakia – Summary.....	517
	The Development of Meteorology in the Czech Lands up to 1918.....	520
	The Development of Meteorology in Slovakia up to 1918.....	524
	Meteorology in Czechoslovakia between the Two World Wars (1919–1939).....	527
	Meteorology in Czechoslovakia between 1939 and 1992.....	531
	List of Figures.....	556
	Obsah.....	560